

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

КЛАНЦА Андрій Іванович

УДК 661.35.081

**ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

доктора наук з державного управління

КИЇВ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Науковий консультант – доктор наук з державного управління, професор **ВОЙТОВИЧ Радмила Василівна**, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, ректор.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор **БУГАЙЦОВ Сергій Георгійович**, головний науковий співробітник відділу радіоіндукованих онкологічних захворювань Інституту клінічної радіології, Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України;

доктор наук з державного управління, професор **ТЕРЕНТ'ЄВА Анна Валеріївна**, завідувач кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту;

доктор наук з державного управління, професор **ЯРОШ Наталія Петрівна**, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національна академія державного управління при Президентові України.

Захист відбудеться *26 червня 2019 року о 12.00 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17).

Автореферат розісланий *24 травня 2019 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Я.В. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Деконструкція сучасного світу, яка супроводжується зміною ціннісних пріоритетів та смислових орієнтирів життєдіяльності людей у ХХІ ст., позначилась також на показниках якості здоров'я націй, що поряд із негативними зрушеннями призвело і до негативних наслідків, зокрема до посилення адміністративно-командних методів та надмірної бюрократизації системи охорони здоров'я. Небезпека таких тенденцій тривіально спричинила певні диспропорції між реальними та гіпотетично можливими якісними показниками здоров'я населення держав світу, внаслідок чого й сама профілактика захворювань набула доволі декларативного характеру, а публічне управління у сфері охорони здоров'я перетворилось на афірмативний інструмент. Це суттєво вплинуло на демографічну ситуацію: продовжується тотальний спад народжуваності населення, зростають показники смертності, скорочується тривалість життя.

Сучасна парадигма більшості світових держав у ставленні до здоров'я та інституційного й ресурсного інструментів його забезпечення через дійову та функціонально збалансовану систему охорони здоров'я засвідчує перетворення здоров'я на найвищий національний пріоритет держави у напрямі артикулювання змісту національної ідеї, яка обертається виключно навколо людини як безпекового імперативу життєдіяльності нації. Саме така парадигма й закладає передумови для утвердження нової практики функціонування національних систем охорони здоров'я як інструменту налагодження сервісної структури медичної сфери, що має враховувати загальносвітову, національну та регіональну специфіку, яка є об'єктивною вимогою часу. Це ставить питання щодо підвищення стратегічної відповідальності держави не лише за її політику у сфері охорони здоров'я на всіх рівнях та вертикалях владної ієрархії, але й за ефективність інститутів публічного сектору, задіяного у сфері охорони здоров'я населення. Йдеться про співпрацю з бізнес-середовищем, громадськістю та міжнародними організаціями, які спільними ресурсними активами працюють над розширенням сервісності медичної сфери для реалізації інтересів населення.

З огляду на те, що формування та реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я як інструменту посилення потенціалу національної безпеки держави не набули відповідного рівня теоретико-методологічного та практико-прикладного обґрунтування в межах державно-управлінської науки назріла доцільність детальної концептуалізації даної проблематики.

Загальнометодологічні аспекти здоров'я нації як пріоритет національних інтересів держави та сфери її національної безпеки закладені у працях таких західноєвропейських вчених як: І. Бейтес, С. Беннетт, Ф. Браун, Ж. Вайнг, Т. Віблен, Р. Вілсон, Д. Глейвс, Е.Ш.Гонтмахер, Ф.Гранді, А.Джорж, І.Зол, А.Каспер, С.Коуста, С.Лейн, Дж.Леун, А.Найсер, А.Маршалл, С.Мортон, В.Міцелмаріс, Г.Мур, А.Райден, У.Ренке, А.Рофе, М. Тьоннер, С.Чепмен, Г.Шелтон, Ф.Шенел, Ж. Шумпетер, С. Хент, С. Холл, К. Уільямс, Д. Уокелл, С. Юезмайден та ін.

Структурно-функціональний аналіз охорони здоров'я як структурної складової розвитку системи національної безпеки держави в умовах кризи представлений у дослідницьких підходах: Е. Боднера, Р. Вейджера, А. Вікейса, М.

Вілперта, Х.Ван де Вотера, Л. Гейсена, С. Гейріча, Дж. Грейта, М. Голдмана, К. Декстера, А. Джаффера, Ф.Ф. Ерісмана, Б. Керлайн, В.М. Келасьєва, Л. Кінга, С. Лінхердта, С. Йокінг, М.-Р. Маклюеда, М. Рейсона, С. Сайвежа, Д. Стаклера, Дж. Увайтворт, Д.А. Ухліна, П. Шарена, Л.С. Шиловой, О.І. Шкаратан, О.П. Щепіна, М.Ф. Фетхелла, Е. Фредісона, Є.В. Яковлева, та ін.

У межах вітчизняних дослідницьких підходів державна політика у сфері охорони здоров'я та національної безпеки держави як предмет окремого аналізу виступала об'єктом дослідження в працях: В.Бодрова, К.Вашенко, Р.Войтович, П.Ворони, Н.Гончарук, В.Гошовської, Н.Грицяк, О.Гладуна, І.Гайсюка, Н.Діденко, О.В.Корчак-Чепурківського, Ю.Ковбасюка, М.Кравченко, Г.Краєвської, М.Кримова, Н.Кулик, О.Линдюк, Е.Лібанової, Л.Лісогор, І.Марченко, І.Новак, А.Рачинського, В.Рижих, В.Хвалинської, А.Л.Чижевського, Н.Ярош та ін.

Водночас, незважаючи на значний діапазон наукових розробок з даної проблематики комплексне дослідження механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я як структурно-функціональної умови забезпечення національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку не здійснювалось. З огляду на це, артикулюється доцільність дослідження актуальних наукових і прикладних проблем охорони здоров'я як структурної умови посилення потенціалу національної безпеки держави. Методологічне розроблення даної проблематики сприяє розвитку теорії державного управління, поглибленню уявлень щодо вирішення актуальних питань формування національної політики держави у сфері охорони здоров'я, пошуку ефективних інструментів оптимізації державної політики у сфері охорони здоров'я та національної безпеки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження виконане згідно комплексними НДР Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України «Модернізація та підвищення ефективності публічного управління у сфері зайнятості в контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер ДЄ 0118V003561), «Управління інноваційно-інвестиційним розвитком регіону в умовах децентралізації та регіональної демократії» (державний реєстраційний номер ДЄ 0113V005266), «Дослідження проблематики розвитку прямих форм демократії в Україні в умовах децентралізації» (державний реєстраційний номер ДЄ 0118V003561), де дисертант виявив окремі напрями розроблення вітчизняної моделі розвитку сфери охорони здоров'я та розробив оптимізаційні інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України, серед яких особлива увага приділялась обґрунтуванню принципів, критеріїв, засобів запровадження програмних оптимізаційних заходів держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процедур і технологій її реалізації в сучасних умовах

суспільного розвитку. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення відповідних завдань:

- розкрити теоретико-методологічні засади дослідження охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави, здійснити її теоретичну ідентифікацію;
- охарактеризувати взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави, її вплив на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави;
- дослідити сутність, фактори та гностичні показники громадського здоров'я як умови національної безпеки держави;
- проаналізувати індикатори громадського здоров'я, демографічні моделі його збереження та їх вплив на національну безпеку держави;
- розкрити кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційну загрозу національній безпеці держави, виявити фрагментарну роль держави у процесах охорони здоров'я та розвитку системи національної безпеки в умовах кризи;
- охарактеризувати демографічну безпеку держави та її вплив на розвиток держави в умовах кризи;
- розробити сучасні інструменти збереження здоров'я громадян як структурну складову розвитку системи національної безпеки держави в умовах кризи, систематизувати політичні та державно-управлінські заходи охорони здоров'я нації в умовах кризи;
- проаналізувати здоров'я нації як предмет безпекової політики держави, визначити його роль у системі пріоритетів національних інтересів, виявити небезпеку у сфері охорони здоров'я нації та механізми її попередження, дослідити національну політику у сфері охорони здоров'я громадян;
- систематизувати міжнародний досвід охорони здоров'я нації як пріоритету національних інтересів;
- визначити стратегічні завдання охорони здоров'я України як структурної складової забезпечення національної безпеки держави та інструменти їх реалізації;
- систематизувати нормативно-правові інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України та дослідити державну політику України у сфері забезпечення громадського здоров'я як оптимізаційний інструмент захисту національної безпеки держави;
- розробити програмні оптимізаційні заходи держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України.

Об'єкт дослідження – охорона здоров'я як структурна умова національної безпеки держави.

Предмет дослідження – інституціоналізація механізмів забезпечення ефективності охорони здоров'я як структурної умови національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою реалізації дослідницької мети є використання таких загальнонаукових і спеціальнонаукових методів, як: історичний (систематизовано основні дослідницькі підходи до визначення здоров'я в межах вітчизняної та зарубіжної науки), логічний (розкрито сутність та основні концепції охорони здоров'я та громадського здоров'я як умов національної безпеки держави), опис (досліджено фактори громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави), порівняння (зіставлено національні моделі охорони здоров'я нації як пріоритету національних інтересів та запропоновано шляхи їх імплементації у вітчизняну практику), аналіз (охарактеризовано теоретико-методологічні засади дослідження охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави), синтез (здійснено структурно-функціональний аналіз сутності та взаємозв'язку охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави в умовах кризи), дедукція (розкрито сутність, особливості та моделі впливу системи охорони здоров'я на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави), узагальнення (охарактеризовано гностичні показники та основні індикатори громадського здоров'я як умови національної безпеки держави); моделювання (запропоновано демографічні моделі збереження громадського здоров'я та їх вплив на національну безпеку держави), аналітичний (систематизовано нормативно-правове забезпечення державної політики у сфері охорони здоров'я), аксіоматизації (розроблено інструменти збереження здоров'я громадян та політичні й державно-управлінські заходи охорони здоров'я нації як структурної складової розвитку системи національної безпеки держави), аналогії (запропоновано оптимізаційні інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України).

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти та директивні документи, які стосуються питань формування й реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я та національної безпеки, і на цій основі обґрунтування необхідності розроблення ефективної моделі вітчизняної системи охорони здоров'я як структурної умови національної безпеки держави.

Загалом дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, враховуючи дотичність розглянутих питань з різних наукових дисциплін, їх інтегрованість.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку, й на цій основі вироблення практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності національної системи охорони здоров'я, що конкретизовано у таких наукових положеннях:

уперше:

– сформульовано авторську концепцію визначення поняття здоров'я як: інтегруючий показник і параметр життєдіяльності людини, що визначаються низкою її об'єктивних та суб'єктивних факторів; інтегральна характеристика особистості -

відображає найважливіші й ціннісно аргументовані сторони біологічного, психологічного, соціального і духовного буття людини, що детерміновано залежить від якості та рівня життя, обумовленого динамікою соціальних змін; своєрідний індикатор ставлення держави до людини та її можливостей реалізації через діяльність її інститутів у формі запровадження якісної медичної допомоги; цілеспрямовано сформований свідомістю й діяльністю людини тип її функціонування, який відповідає основним вимогам якісного життя, включаючи сукупність кількісних і якісних характеристик життєдіяльності людини, виражених через її позитивний прояв (основний показник соціальності людини, оптимальна форма її соціальної взаємодії та регуляції); нормативна система ідентифікації особистості, що є гарантом якісного і довготривалого перебування її в межах певної реальності;

– охарактеризовано стабільний стан національної безпеки у сфері охорони здоров'я, який передбачає забезпечення збалансованого, комплексного та системного розвитку інноваційної системи національної безпеки, спрямованої на «вирівнювання» показників якості життя нації; класифіковано його основні параметри, серед яких: відсутність перешкод для забезпечення здоров'я нації шляхом ідентифікації відповідних передумов для цього та ймовірність виникнення загроз, які цьому протидіють; достатність політичної волі для мобілізації потенціалу держави щодо забезпечення високо ефективної системи охорони здоров'я громадян; ефективність політики та публічного управління щодо забезпечення керованості сферою охорони здоров'я в умовах відповідних кризових ситуацій та утвердження принципів сталого розвитку; підтримка стратегії розвитку охорони здоров'я з боку громадянського суспільства і різних професійних груп щодо її відповідності традиційним принципам соціальної стабільності; детермінація геополітичного статусу держави якістю системи охорони здоров'я нації, від чого залежить внутрішній розвиток держави та стримування тенденцій, які провокують показники небезпеки у сфері здоров'я;

– запропоновано систему моніторингу здоров'я нації як інституційний засіб соціогуманітарного розвитку держави, що дозволить приймати ефективні державно-управлінські рішення шляхом урахування інтегрованих показників, які дозволять спрогнозувати ймовірнісні та статистичні дані про стан покращення чи погіршення здоров'я громадян; на підставі цього встановлено, що така система моніторингу має слугувати: розробленню концептуальних засад забезпечення громадського здоров'я; виявленню сучасних загроз соціальній безпеці у сфері громадського здоров'я; обґрунтуванню стратегічних напрямів попередження й ліквідації загроз соціальній безпеці у сфері громадського здоров'я; визначенню базових пріоритетів, на яких має ґрунтуватись методологія та технологія формування політики забезпечення якісного життя населення; обґрунтовано необхідність розроблення національного інструментарію охорони здоров'я громадян, який визначатиме параметри утвердження і збереження громадського здоров'я, виходячи з нормативів та інструментарію національної системи охорони здоров'я;

– розроблено підхід до запровадження ефективного інструментарію державної політики у сфері охорони здоров'я, що включає прийняття державних, регіональних,

обласних, цільових, галузевих і міжгалузевих програм, спрямованих на вдосконалення системи зміцнення громадського здоров'я, який передбачає три основні параметри: 1) підвищення якості та доступності медичної допомоги для всіх верств населення; 2) вдосконалення системи фінансування галузі; 3) вдосконалення системи підготовки медичних кадрів та запровадження програмної методології блокування негативних факторів громадського здоров'я задля зміцнення та розширення сфери національної безпеки держави, що передбачає запровадження програмно-цільового підходу до планування соціально-економічних, лікувально-профілактичних, еколого-гігієнічних заходів, спрямованих на забезпечення медико-санітарної безпеки у сфері громадського здоров'я;

– концептуалізовано поняття: «демографічна модернізація», що характеризує утвердження нового інституційного порядку відтворення населення, забезпечує політико-правову легітимацію цінностей, які зменшують показники природного приросту населення, на основі чого відбувається своєрідна інституціоналізація емансипації, що змінює ментальну структуру суспільства, диверсифікує її традиційну ціннісну шкалу у ставленні до шлюбу, народження дітей, вартісних засад життя та гностичності ставлення до смерті; «демографічний суверенітет» як політико-правову категорію, яка характеризує одну із форм вираження суверенітету особистості, суспільства й держави, що має конституційне забезпечення і легалізовані законодавством права та свободи людей у демографічній сфері, відображає певний взаємозв'язок між інституціональними умовами відтворення населення та потребами суспільства щодо забезпечення стабільної життєдіяльності держави; його реалізація здійснюється у формі інституційно-правового регулювання народжуваності, смертності, рівня тривалості життя та міграції, що має на меті досягнення бажаного демографічного балансу в суспільстві;

– розроблено «мінімаксну структуру безпекових інтересів нації». Вона, характеризуючи різноспрямованість інтересів нації, дозволяє чітко охарактеризувати різні фактори, що трансформуються у потенційні та реальні загрози, які негативно впливають на стабільність здоров'я нації, визначає сталий суспільний розвиток, що складається із сукупності інтересів добробуту та стабільності, які, перебуваючи у внутрішній єдності та взаємопроникненні, і є джерелом розвитку нації;

– розкрито сутність діалектично-детермінованого процесу охорони здоров'я нації, який залежить від структурних показників внутрішньої і зовнішньої безпеки держави: з одного боку, здоров'я нації впливає на високі показники національної безпеки держави, а з другого - відповідні гарантії забезпечення національної безпеки держави блокують імовірність виникнення певної небезпеки у сфері здоров'я нації; чим вищий показник здоров'я нації, тим більш захищена ресурсна сфера держави, менший відсоток відпливу людського потенціалу, більш захищена система національної безпеки держави у сфері охорони здоров'я; доведено, що за умови порушення такої детермінованої конструкції з'являється методологічний і функціональний простір для виникнення певної небезпеки у сфері охорони здоров'я, в результаті чого держава декларує свою вищу залежність від глобального світу у напрямі захисту власного людського потенціалу;

удосконалено:

– підхід до визначення інтегрованих факторів громадського здоров'я, під якими розуміється сукупність умов, причин і параметрів, які впливають на показники процесу оптимальної життєдіяльності громадян як структурної умови національної безпеки держави, визначають соціально-економічний, політичний та геополітичний потенціал держави, забезпечують відповідний стиль життєдіяльності суспільства, дозволяють простежити рівень залежності громадського здоров'я від зовнішніх об'єктивних і суб'єктивних умов та причин фізичної повноцінності буття людини у сучасному світі; розроблено ранжовану структуру факторів громадського здоров'я: генетичні фактори; створення безпечного навколишнього середовища (соціально-економічні умови, навколишнє фізичне середовище); здоровий спосіб життя, здорове харчування, медичне забезпечення, які детерміновано впливають на забезпечення належної фізичної й соціальної життєдіяльності людини в межах конкретної об'єктивної реальності;

– поняття «безпекова політика держави» - характеризує сукупність технологічних інструментів держави, спрямованих на гарантування основних рівнів безпеки особистості. Серед них: фізична безпека (відображає рівень реалізації біологічних потреб людини щодо захисту свого організму від негативних зовнішніх впливів, що дозволяє йому підтримувати відповідний баланс за будь-яких умов); економічна безпека (характеризує рівень добробуту та стабільності життєдіяльності людини у певному соціальному просторі, що визначає рівень захищеності її соціальних інтересів); інформаційна безпека (характеризує стан та умови реалізації прав і свобод особистості на отримання інформації); психологічна безпека (визначається рівнем задоволення фізіологічних, матеріальних, інформаційних, комунікативних потреб людини у самовираженні та презентації своєї особистісної позиції); ідентифіковано три рівні безпекової політики держави, кожен з яких характеризує відповідний параметр забезпечення якості життя нації шляхом утвердження високих показників її здоров'я, зокрема: безпека особистості - базується на принципі пріоритетності людини, її прав і свобод над іншими конституційними цінностями в тріаді об'єктів національної безпеки (особистість, суспільство, держава); безпека суспільства - характеризує стан захищеності інтересів особистості, включеної у відповідні соціальні процеси, і визначає відповідні параметри налагодження соціальних відносин, статика та динаміка яких детерміновано залежить від змісту здоров'я громадян; безпека держави - характеризує рівень захищеності держави від внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом застосування комплексу політичних, економічних, соціальних, воєнних, інформаційних та правових заходів, які слугують забезпеченню стабільної життєдіяльності суспільства; структуровано основні напрями реалізації безпекової політики у сфері охорони здоров'я нації (дотримання законності при реалізації діяльності у сфері охорони здоров'я як стратегічної умови національної безпеки держави; оперативне інформування суспільства та узгодженість дій відповідних інституцій щодо локалізації певних загроз у сфері охорони здоров'я нації; збалансованість усіх видів безпекової політики держави у напрямі забезпечення здоров'я нації; посилення контрольних функцій щодо реалізації сукупності дій у

сфері забезпечення зростання показників здоров'я нації), спрямовані на стабільність життєдіяльності суспільства та національну безпеку держави як стратегічну умову розвитку сучасної суверенної держави;

– систематизацію основних проблем, які характеризують загальні тенденції системи охорони здоров'я з точки зору національних і глобальних критеріїв забезпечення якості медичних послуг, серед яких: а) кадрові проблеми; б) відсутність внутрішньо узгодженої системи оздоровлення нації, що слугуватиме утвердженню нових індикативних організаційних форм забезпечення системи охорони здоров'я; в) неврахування факторів, які створюють загрози здоров'ю нації та національній безпеці, обумовлені загальносвітовими тенденціями та конкретними умовами розвитку певних держав; г) актуалізовані проблеми екологічного розвитку, що визначають зміст системи охорони здоров'я та детерміновано впливають на забезпечення національної безпеки держави; д) низька заробітна плата як одна з причин скорочення життя населення. Їх урахування слугуватиме усебічному розвитку людини, підвищенню показників якості й тривалості життя і виступатиме ресурсною підвалиною для посилення національної безпеки держави; наведено основні напрями реформування системи охорони здоров'я в межах держав сталої системи національної безпеки. Серед них: а) усунення командно-адміністративних методів управління сферою охорони здоров'я, подолання бюрократизації та диспропорційного розвитку її окремих сфер; б) децентралізація управління у сфері охорони здоров'я; в) державні гарантії охорони здоров'я; г) утвердження платної охорони здоров'я; д) стратегія розвитку сучасної медицини; е) реструктуризація галузі охорони здоров'я; ж) мобілізаційне вирішення питань управління; з) тактичне залучення медичної громадськості до процесів розвитку охорони здоров'я; і) розширення соціальної бази охорони здоров'я; й) захист соціальних і професійних інтересів медичних працівників, які забезпечують розроблення програми захисту життя громадян;

– ідентифікацію понять «національні інтереси держави» (об'єктивно значущі потреби нації у забезпеченні її захисту та сталого розвитку на відповідному історичному етапі) та «стратегічні національні пріоритети держави» (важливі напрями діяльності держави щодо забезпечення її національного розвитку) (стратегічні національні пріоритети держави детерміновано залежать від її внутрішньополітичних національних інтересів, а саме від того, наскільки держава володіє потенціалом розуміння необхідності утвердження високих показників здоров'я нації як стратегічної умови забезпечення національної безпеки держави); на цій основі показано, що в обох визначеннях здоров'я нації належить до об'єктивно значущої потреби нації щодо забезпечення її стабільної життєдіяльності й до одного із напрямів, відповідно до яких забезпечується національна безпека держави та її стабільний національний розвиток;

– структуру національних інтересів, спрямовану на забезпечення стабільної життєдіяльності нації шляхом реалізації трьох основних рівнів інтересів, зокрема: базові інтереси особистості (включають реальне забезпечення конституційних прав та свобод громадян у підтриманні такого рівня їх життя, який надає необхідні-мінімальні можливості для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку);

базові інтереси суспільств (полягають у зміцненні інститутів громадянського суспільства, внутрішньої соціально-політичної стабільності й цілісності, підвищенні творчої активності працездатного населення, а також – духовному відродженні держави); базові інтереси держави (стосуються захисту конституційного устрою, суверенітету і територіальної цілісності держави, зміцнення національної могутності, ослаблення загроз національній безпеці, створення поясу добросусідства та розвитку міждержавної співпраці на основі партнерства); доведено, що перетворення здоров'я на стратегічний національний інтерес держави сприяє розширенню її ресурсного потенціалу у сфері національної безпеки, зміцнює її економічну спроможність та військову обороноздатність, які дають змогу уникнути певних кризових ситуацій у життєдіяльності нації, вдається нейтралізувати негативні фактори внутрішнього розвитку держави та попередити нові негативні тенденції, що породжують загрози у сфері національної безпеки держави;

– перелік основних принципів, на яких базується якість медичної допомоги: своєчасність надання медичної допомоги (передбачає отримання у чітко визначений період медичних послуг, коли їх потребує хворий, що тим самим не погіршує його фізичний і психологічний стан); доступність медичних послуг (характеризує відповідність надання медичної допомоги очікуванням суспільства та можливостям їх отримання); ідентифіковано структурні елементи, які визначають соціально-ресурсну сферу збереження громадського здоров'я: раціональність (застосування корисних медичних технологій при конкретних захворюваннях чи в окремих клінічних ситуаціях); безпека (надання допомоги без наявного ризику для хворих); економічна ефективність, економічність (раціональне використання ресурсів – передбачає прийнятне співвідношення витрат і результату);

– концепцію запровадження нової теорії здоров'я, яка артикулює ідею його збереження та зміцнення шляхом реалізації цілісної системи, що поєднує основні компоненти гармонійної життєдіяльності людини, такі як: фізіологія, емоції, психіка, душа, інтелект, що має слугувати своєрідною гностичною нормою для фізичного оздоровлення людини та її гармонійного душевно-комфортного існування; нова теорія здоров'я має стати методологічною основою для впровадження гностичних прийомів виявлення й локалізації передхворобливих станів громадян шляхом здійснення активних прийомів первинної профілактичної діяльності. Це дозволить досягнути відповідної цілісності між створенням безпечного навколишнього середовища та безпечної й гармонійної життєдіяльності людини, що дасть можливість усунути не лише факт захворюваності, але й з'ясувати причинність; запровадження нової теорії здоров'я допоможе здійснити функціональну корекцію життєдіяльності людини і проранжувати закономірності, що сприяють оздоровленню та гармонійності її повноцінного буття, у такий спосіб активізуючи адаптаційні можливості людини в сучасних умовах об'єктивної дійсності;

– розмежування понять «здоров'я населення» (природне, абсолютне та невичерпне благо, яке перебуває на вищій ієрархії людських цінностей, а також виступає складовою частиною економічного фактору результативної праці як

ресурсу працездатності, від якого залежить продуктивність праці і рівень задоволення потреб); «громадське здоров'я» (характеризує індивідуальне буття людини, що забезпечує їй можливість здійснення суспільно-корисної діяльності; стратегічний ресурс забезпечення сталої життєдіяльності суспільства та методологічна система, яка визначає здоров'я як суспільно-індивідуальний інститут, що регламентує соціально-статусну роль для життєдіяльності людини; інституційна система індикаторів забезпечення якісного життя, прерогатива реалізації якої належить державі, особистості та системі охорони здоров'я) та індивідуальне здоров'я (синергічна система індикаторів, які забезпечують життєдіяльність людини; при цьому відповідальність за нього лежить у сфері її особистісної компетентності).

набули подальшого розвитку:

– методика запровадження комплексного моніторингу деконструктивних викликів у сфері громадського здоров'я. Він включає відповідний інструментарій: методи описової статистики; інтегрований аналіз динаміки соціально-економічних показників життєдіяльності суспільства та їх ранжування; регресивний аналіз побудови профілів територій за якісними показниками поширення загроз безпеці; його запровадження дозволяє перетворити негативний вплив факторів громадського здоров'я у конструктивну площину зміцнення якості суспільної життєдіяльності громадян шляхом попередження та блокування процесів поширення відповідних захворювань та епідемій, які мають чітко виражений соціальний компонент;

– розроблення методології розвитку певних сценарних підходів до функціонування медико-демографічних спільнот, сформованих у сучасній постмодерній державі, та оптимізації відповідних параметрів їх життєдіяльності. Це дозволило розробити показники стану здоров'я громадян у групах для забезпечення можливості продовжити тривалість якісного життя, що блокуватиме передумови до виникнення національної небезпеки постмодерної держави; на підставі цього показано, що продовження тривалості життя в одній із груп відображається на структурній методології функціонування всіх груп, а відтак слугуватиме підвищенню якості життя всіх громадян держави і навпаки, погіршення показників соціально-економічного та політичного розвитку провокує зростання маргінальних груп, а отже призводить до зниження якості суспільного здоров'я та послаблення показників національної безпеки держави;

– інструментарій запровадження інноваційної політики у сфері охорони здоров'я як окремий програмний оптимізаційний захід, який передбачає: оптимізацію і реструктуризацію мережі, структури та основних напрямів діяльності науково-дослідних установ; посилення ролі Академії медичних наук України у провадженні пріоритетних фундаментальних і прикладних досліджень; забезпечення розв'язання науково-практичних проблем охорони здоров'я шляхом формування відповідних державних, галузевих, міжгалузевих, регіональних програм; запровадження багатоканальності фінансування медичної науки за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів; планування наукових досліджень на конкурентних засадах та спрямування їх на отримання конкретних результатів; забезпечення підтримки визнаних вітчизняних наукових шкіл, підвищення вимог до

підготовки наукових кадрів; активізація роботи, спрямованої на забезпечення розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методологічних і практико-прикладних положень, оформлених у конкретні пропозиції, які можуть бути реалізовані і стануть основою формування та втілення державної політики у сфері охорони здоров'я та забезпечення національної безпеки в сучасних умовах суспільного розвитку.

Окремі положення дисертації використовувались:

- кафедрою публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України;

Розроблені теоретико-практичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані:

- у дослідженнях, програмах і проектах відповідних органів державної влади, науково-дослідних інститутах, навчальних закладах та структурах підвищення кваліфікації щодо питань сфери охорони здоров'я населення та реалізації вітчизняної моделі національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку.

Одержані наукові результати знайшли практичне впровадження у діяльності Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу; Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я; Київської обласної державної адміністрації; Міжрегіонального управління Нацдержслужби в м. Києві, Київській, Чернігівській та Черкаській областях; ГО «Українська Ліга розвитку паліативної та хоспісної допомоги».

Запропоновані теоретичні положення та практичні рекомендації можуть також бути оптимізаційною основою для реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я населення України на сучасному етапі суспільного розвитку.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки і практичні рекомендації, які характеризуються новизною й становлять цінність для розвитку науки державного управління отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові ідеї, положення, висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на 5 науково-практичних конференціях, зокрема за міжнародною участю та всеукраїнських: «Публічне управління XXI ст.: традиції та інновації» (Харків, 2017); «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (Дніпро, 2017); «Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності» (Київ, 2017); «Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології» (Київ, 2017); «Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком» (Дніпро, 2017).

Публікації. Наукові результати дослідження опубліковано в 26-ти наукових працях, з них 21 стаття - у наукових фахових виданнях з державного управління, в тому числі 5 – у виданнях інших держав та наукових виданнях України, які індексовані в міжнародних наукометричних базах; 5 – наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел. Її основний текст викладено на

487 сторінках, загальний – становить 571 сторінок і включає 659 найменувань використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, продемонстровано зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, подано інформацію щодо впровадження й апробації дисертації, вказано загальні відомості про публікації за її темою, зазначено структуру та обсяг.

У **першому розділі** – *Теоретико-методологічні засади дослідження охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави*» здійснено теоретичну ідентифікацію охорони здоров'я як об'єкту наукового аналізу, охарактеризовано взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави, розкрито вплив системи охорони здоров'я на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави.

Під охороною здоров'я запропоновано розуміти своєрідну інституційну систему протистояння деструктивним факторам реалізації життєвої потенції людини в межах певної об'єктивної реальності, основним призначенням якої є: створення сфери розвитку та функціонування особистості, формуючи і конструюючи таке середовище, що слугуватиме збереженню її життєвої синергії, формування особистості відповідно до законів її об'єктивного розвитку; створення системи цільової підтримки, яка впливатиме на розвиток особистості, формування її мотивації щодо ведення здорового способу життя, шляхом дотримання відповідних умов (забезпечення людини доступом до різних засобів збереження здоров'я). Охарактеризовано взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави через призму систематизації загроз національної безпеки, для уникнення та запобігання яких має функціонувати потужна система захисту фізичного існування людини, зокрема соціальна диференціація суспільства; девальвація духовних цінностей; етнотероризм, етноцентризм і шовінізм; неконтрольована міграція, яка провокує посилення націоналізму; політичний та релігійний екстремізм, етносепаратизм, що створюють умови для виникнення певних форм конфліктів.

Визначено вплив системи охорони здоров'я на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави, яка має виступати найвищим пріоритетом державної політики щодо утвердження гарантій належної життєдіяльності громадян, що базується на реалізації політики антропоцентризму, спрямованої на забезпечення та підвищення якості та тривалості життя людини; на підставі цього встановлено, що чим більше соціально-економічно та політично розвинена держава, чим результативнішою є її модернізаційна та інноваційна політика у різних сферах суспільного життя, тим ефективніша її система охорони здоров'я, якіснішим є життя людини, а відтак і більш захищена система національної безпеки.

Систематизовано основні проблеми, які характеризують загальні тенденції системи охорони здоров'я з точки зору національних та глобальних критеріїв забезпечення якості медичних послуг, серед яких: а) кадрові проблеми; б) відсутність внутрішньо узгодженої системи оздоровлення нації, що слугуватиме утвердженню нових індикативних організаційних форм забезпечення системи охорони здоров'я; в) неврахування факторів, які створюють загрози здоров'ю нації і національній безпеці, обумовлені загальносвітовими тенденціями та конкретними умовами розвитку певних держав; г) актуалізовані проблеми екологічного розвитку, що визначають зміст системи охорони здоров'я та детерміновано впливають на забезпечення національної безпеки держави; д) низька заробітна плата, що є однією з причин скорочення життя населення. Їх урахування слугуватиме усебічному розвитку людини, підвищенню показників якості та тривалості її життя, що виступатиме ресурсною підвалиною для посилення національної безпеки держави; наведено основні напрями реформування системи охорони здоров'я в межах держав сталої системи національної безпеки. Серед них: а) усунення командно-адміністративних методів управління сферою охорони здоров'я, подолання бюрократизації та диспропорційного розвитку її окремих сфер; б) децентралізація управління у сфері охорони здоров'я; в) державні гарантії охорони здоров'я; г) утвердження платної охорони здоров'я; д) стратегія розвитку сучасної медицини; е) реструктуризація галузі охорони здоров'я; ж) мобілізаційне вирішення питань управління; з) тактичне залучення медичної громадськості до процесів розвитку охорони здоров'я; і) розширення соціальної бази охорони здоров'я; й) захист соціальних і професійних інтересів медичних працівників, які забезпечують розроблення програми захисту життя громадян.

У **другому розділі** – *«Основні фактори, показники, індикатори та моделі громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави»* охарактеризовано громадське здоров'я як умова національної безпеки держави, його фактори, гностичні показники, основні індикатори, демографічні моделі та їх вплив на національну безпеку держави.

Розкрито сутність громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави, яке: виступає вимірювальною лінійкою для обстеження показників якості життя громадян, характеризуючи відповідні соціально-побутові умови та стан навколишнього середовища, які в інтегрованій взаємодії забезпечують ефективність функціонування соціальних інститутів, що сприяють сталому розвитку суспільства; забезпечує відтворення соціально-біологічної детермінації суспільства, яке розкриває антропоцентричну цінність людини в конкретних історичних і фізіологічних умовах; є атрибутивною ознакою буття людини, своєрідним естетичним та соціальним мірилом громадянської зрілості й духовного розвитку індивіда, на підставі чого виробляється сукупність норм та інституціолізованих практик, які забезпечують відтворення людського потенціалу «безпекового добробуту» суспільства; складний феномен суспільної життєдіяльності, що виступає базовою потребою та цінністю людей, постає у формі їх життєво важливої та невід'ємної умови реалізації в системі суспільних відносин.

Розроблено ефективний інструментарій державної політики у сфері охорони здоров'я, який включає прийняття державних, регіональних, обласних, цільових, галузевих і міжгалузевих програм, спрямованих на вдосконалення системи зміцнення громадського здоров'я. Він передбачає три основні параметри: 1) підвищення якості та доступності медичної допомоги для всіх верств населення; 2) вдосконалення системи фінансування галузі; 3) покращення системи підготовки медичних кадрів; та запровадження програмної методології блокування негативних факторів громадського здоров'я, яка слугує зміцненню та розширенню сфери національної безпеки держави, що передбачає запровадження програмно-цільового підходу до планування соціально-економічних, лікувально-профілактичних, еколого-гігієнічних заходів, спрямованих на забезпечення медико-санітарної безпеки у сфері громадського здоров'я.

Охарактеризовано гностичні показники якості громадського здоров'я, які відіграють стратегічну роль у процесі прийняття ефективних державно-управлінських рішень у сфері охорони здоров'я, визначають параметри потенціалу відтворення населення в сучасних умовах суспільного розвитку, дозволяють чітко встановити залежність результативності громадського здоров'я від певних стратегічно-технологічних факторів. До таких показників віднесено: 1) медико-демографічні показники (дозволяють простежити кількісний і потенціальний зріз захворюваності, поширення хвороб, інвалідності та фізичного розвитку населення); 2) державно-приватне партнерство як гностичний показник розвитку громадського здоров'я (є оптимальною формою структурно-функціональної взаємодії держави й бізнесу у процесі реалізації спільних проектів у сфері забезпечення громадського здоров'я); 3) залежність якості громадського здоров'я від принципів та підходів до його фінансування (збільшення державних витрат на фінансування охорони здоров'я дозволить підвищити якість та доступність надання медичних послуг); 4) залежність результативності медичних послуг від інфраструктурного забезпечення ефективності громадського здоров'я (створення інфраструктури, системи підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників, розвиток медичної науки, забезпечення лікарської та продовольчої безпеки); 5) показник національного добробуту та добробуту громадян (вказує на пряму залежність охорони здоров'я від рівня добробуту нації та громадян і відбивається через загальний об'єм ВВП на душу населення); 6) гендерні показники громадського здоров'я (вказують на відмінність фізичної тривалості життя між жінками й чоловіками); 7) освітні показники громадського здоров'я (вказують на детерміновану залежність громадського здоров'я від рівня освіти громадян); 8) індекс розвитку людського потенціалу як гностичний показник громадського здоров'я (в країнах з високим рівнем розвитку людського потенціалу спостерігається високий рівень добробуту та очікувана тривалість життя).

Охарактеризовано методологію розроблення демографічних моделей збереження громадського здоров'я, які враховують показники чисельності населення, розподілу його по території, індикатори статичної і динамічної внутрішньої та зовнішньої міграції й урбанізації, які дозволяють збалансувати діяльність медичних закладів, диверсифікувати структуру захворюваності населення у напрямі

профілактики та попередження відповідних захворювань, зміни нормативів надання якісної медичної допомоги, розподілу рівномірності навантаження на медичні заклади, що інтегровано впливає на відтворення населення та якість збереження його громадського здоров'я; конкретизовано демографічні показники, відповідно до яких розробляються демографічні моделі, що характеризують параметри: 1) народжуваності, 2) смертності, 3) співвідношення народжуваності та смертності, 4) статеві-вікова структура населення, 5) тривалість життя, 6) причини смерті. Функціонування кожної із моделей, базованої на даних параметрах, детермінуються низкою факторів, серед яких: соціально-економічні, політичні, релігійні, національно-етнічні характеризує власну методику розвитку та руху населення, на основі яких можна прогнозувати демографічну ситуацію в сучасному світі та запропонувати стратегічні державно-управлінські рішення збереження громадського здоров'я населення та продовження тривалості його життя.

У **третьому розділі** – *«Охорона здоров'я як структурна складова розвитку системи національної безпеки держави в умовах кризи»* розкрито кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційну загрозу національній безпеці держави, фрагментарну роль держави у процесах охорони здоров'я та розвитку системи національної безпеки в умовах кризи, демографічну безпеку держави та її вплив на розвиток держави, сучасні інструменти збереження здоров'я громадян як структурну складову розвитку системи національної безпеки держави, політичні та державно-управлінські заходи охорони здоров'я нації в умовах кризи.

Визначено кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційну загрозу національній безпеці держави. Серед них: 1) економічні загрози (характеризують кризи та диспропорції у розвитку різних держав і регіонів, уповільнення еволюційного розвитку й неспроможність реалізації відповідних модернізаційних проектів, які знижують показники ефективності національних систем охорони здоров'я); 2) політичні загрози (призводять до порушення інституційної стабільності, що в окремих державах світу створюють передумови не лише збройного конфлікту, але й виникнення реальної війни); 3) екологічна криза (характеризується надмірним споживанням природних ресурсів); 4) небезпека масштабних епідемій (характеризує масштабні епідеміологічні пороги в умовах «замкненості та мобільності» глобального співтовариства); 5) освітня криза у світі (характеризує недооцінювання освітньої компоненти у розвитку й забезпеченні стабільної життєдіяльності суспільства, що гальмує поступ медичної сфери); 6) загрози глобального тероризму (свідчать про передумови виникнення неконвенціональної зброї, що може призвести до знищення людства в цілому); 7) тотальне зростання злочинності у глобальному світі (пов'язується із втратою соціальних орієнтирів, що супроводжується «виникненням небезпечної кількості маргіналів, які заперечують традиційні цінності); 8) трагедії спільнот (кожен член суспільства отримує відносні переваги від посиленого використання загального ресурсу, коли його витрати розподіляються на всіх рівномірно, тому ресурси швидко виснажуються і всі члени глобального світу потрапляють у соціальну й фізичну пастку); 9) незбалансований розвиток соціально-інформаційних технологій,

які широко застосовуються у різних сферах людської життєдіяльності; 10) не системність реформ, які спричиняють певну стагнацію й тотальне уповільнення розвитку медичної сфери; 11) превалювання ідеології патерналізму, що звужує простір індивідуалізму (характеризує державу як стратегічного патерна, який має турбуватись про здоров'я населення).

Проаналізовано демографічну безпеку та її вплив на систему національної безпеки держави в умовах кризи, яка характеризує стабільний стан забезпечення національної безпеки за умови досягнення збалансованості кількісних та якісних показників населення, вказує на сталість природного відновлення поколінь та забезпечення тривалості їх життя; ідентифіковано основні виклики поширення демографічної безпеки, серед яких: зростання високих показників смертності та «тотальне» старіння населення, внаслідок чого посилюється демографічне навантаження на працюючу категорію, змушену забезпечувати їм можливість отримувати якісну медичну допомогу; не виправдане скорочення чисельності населення, що становить загрозу для стабільності його функціонування та створює передумови для його зникнення; та загрози (чітко виражені тенденції, які перешкоджають стабільності функціонування демографічної сфери, порушуючи цілісність та збалансованість умов демографічного розвитку держави); на підставі цього доведено пріоритетність національних політик сучасних держав, що має обертатись навколо ідеї «безпеки демографічного відтворення» як основної умови історичного розвитку людства, базованої на результативності систем охорони здоров'я.

Охарактеризовано сучасні інструменти збереження здоров'я громадян як структурної складової забезпечення національної безпеки держави в умовах кризи: 1) інструмент урахування п'яти споживчих індексів (передбачає врахування впливу охорони здоров'я на «індекс споживчої упевненості населення»: 1-2 - очікувану зміну особистого становища людини, що впливає на можливість отримання нею якісної медичної допомоги; 3-4 – цей індекс визначається зміною економічної ситуації; 5 – сприятливий для здійснення великих покупок); 2) проблемно-ресурсний інструмент (передбачає застосування класифікаційної методики ідентифікації проблем, характерних для відповідної системи охорони здоров'я, і на цій основі інституціоналізацію інструментів їх вирішення, на основі чого приймаються стратегічні державно-управлінські рішення); 3) модернізаційний інструмент, який передбачає врахування відповідних інституційних умов, серед яких: пріоритетність системи охорони здоров'я в структурі реалізації публічної політики, як реальний технологічний фактор, а не декларативний постулат, на основі якого розраховують збалансований інноваційний та соціальний розвиток сервісної держави; розширення фінансування бюджетної системи охорони здоров'я та водночас запровадження жорсткого контролю з боку держави за ефективністю використання виділених нею коштів; баланс у розвитку первинної та високотехнологічної медичної допомоги; запровадження єдиних стандартів надання медичної допомоги громадянам незалежно від певних відмінностей, визначених децентралізаційними можливостями; запровадження загальнонаціональних стандартів медичної допомоги, які повинні корелюватись із законодавством у сфері

охорони здоров'я; 4) запровадження програмно-цільового підходу до оптимізації сфери охорони здоров'я, що сприятиме формуванню спеціальної програми зниження показників смертності від трьох груп захворювань: ішемічної хвороби, інфарктів та онкології; 5) формування модерної системи надання державою якісних медичних послуг для забезпечення пацієнту свободи вибору медичного закладу; 6) запровадження доказової медицини «Evidence based medicine» як сучасного інструменту оптимізації медичної практики, що передбачає застосування методик лікування пацієнтів, результативність яких доведена конкретними науковими дослідженнями.

У **четвертому розділі** – *«Здоров'я нації як пріоритет національних інтересів держави та сфери її національної безпеки»* охарактеризовано здоров'я нації як предмет безпекової політики держави, його роль у системі пріоритетів національних інтересів і його захист, небезпеку у сфері охорони здоров'я нації та механізми її попередження, національну політику у сфері охорони здоров'я громадян, охорону здоров'я нації як структурну складову міжнародної безпеки, міжнародний досвід охорони здоров'я нації як пріоритет національних інтересів.

Показано, що здоров'я нації як аксіоматична формула оптимізації безпекової політики держави має зорієнтуватися на втілення антропних засад публічної політики, від чого залежить сталість мирного й успішного розвитку держави; на основі має базуватись технічна політика реалізації національної безпеки, яка включає інтеграцію концептуальних, стратегічних та програмних установок щодо забезпечення функціональної ролі здоров'я нації як процесуально-результативної основи реалізації безпекової політики держави; запропоновано тріаду «якість життя – здоров'я нації – безпека держави», що в такій детермінованій послідовності характеризує структурно-функціональну єдність здатну слугувати підвищенню показників якості та подовженню життя громадян і виступати гарантом цивілізаційного буття сучасної держави.

Запропоновано контекст розуміння здоров'я нації в системі пріоритетів національних інтересів як сукупної внутрішньої й зовнішньої потреби держави в забезпеченні «захищеного розвитку людини», умови її стабільного функціонування; на цій основі обґрунтовано: необхідність запровадження принципу справедливості у забезпеченні державою паритетних можливостей в отриманні якісних медичних послуг громадянами; моральну складову забезпечення здоров'я нації, завдяки чому воно виступає стратегічним пріоритетом у системі національних інтересів держави і з урахуванням цього має запроваджуватись результативна публічна політика у сфері соціального розвитку. Запропоновано авторську конструкцію розуміння здоров'я нації як: суверенну потребу держави в забезпеченні стратегічної стабільності функціонування свого ресурсного потенціалу, яку слід формалізувати у відповідний національний інтерес, бо його реалізація і є умовою забезпечення національної безпеки держави; стратегічний національний інтерес розвитку держави, реалізація якого сприяє підвищенню конкурентоздатності держави, її територіальній цілісності, збереженню конституційного устрою та суверенітету, перетворенню держави у глобального гравця, підтриманню стратегічної стабільності держави та налагодженню взаємовигідних партнерських відносин у сучасному світі.

Розроблено «мінімаксну структуру безпекових інтересів нації». Вона характеризує різноспрямованість інтересів нації і дозволяє чітко описати різні фактори, що трансформуються в потенційні та реальні загрози стабільності здоров'я нації, визначає сталість суспільного розвитку, що складається із сукупності інтересів добробуту та стабільності, які перебувають у внутрішній єдності та взаємопроникненні і є джерелом розвитку нації.

Розкрито зміст «національної політики у сфері охорони здоров'я громадян», під якою розуміється комплекс політичних та організаційних заходів (розроблення стратегій, планів та програм), спрямованих на забезпечення зростання показників якості життя населення у межах певної території; конкретизовано її складові: стратегічні концепції (комплексний перелік питань, що забезпечують результативність національним системам охорони здоров'я, більшу відповідність потребам та інтересам суспільства й адаптивність до викликів сучасного світу; імперативи (побудова на національно-патріотичних основах системи забезпечення якості життєдіяльності громадян, яка враховує принципи соціальної справедливості); інструментарій (полягає у запровадженні реальної прогнозованої оцінки забезпечення потенціалу якості медичних послуг, включаючи систему моніторингу ефективних національних заходів політики у сфері охорони здоров'я, які сприяють зміцненню внутрішнього й зовнішнього безпекового потенціалу держави); параметри результативності (визначаються належною організацією процесу національного планування у даній сфері, що супроводжується запровадженням успішних національних стратегій у сфері охорони здоров'я).

Проаналізовано міжнародний досвід охорони здоров'я нації як пріоритет національних інтересів та забезпечення національної безпеки (США, Німеччини, Франції, Канади, Австралії, Китаю, Індії), враховуючи їх індивідуально-типологічні особливості, структуру та динаміку розвитку; встановлено, що у більшості держав запроваджуються різні стратегії оптимізації системи охорони здоров'я та забезпечення її максимальної відповідності інтересам і потребам населення; концептуально показано, що світовий ринок охорони здоров'я традиційно поділяється на кілька сегментів, кожен із яких визначає її функціональну спроможність щодо забезпечення національних інтересів держави. Серед них: товарний сегмент (визначає рівень представництва держави на світовому ринку лікарських препаратів та ринку медичної техніки); сегмент медичних та освітніх послуг (включає: а) надання швидкої та невідкладної допомоги; б) лікування захворювань і підтримка на певній стадії хронічних захворювань та інвалідності; в) профілактику); сегмент інновацій (характеризується кількістю результатів наукових досліджень, патентних ліцензій, ноу-хау, програмних продуктів, навчальних програм).

У п'ятому розділі – *«Оптимізаційні інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України»* охарактеризовано стратегічні завдання охорони здоров'я України як структурну складову забезпечення національної безпеки держави та інструменти їх реалізації, нормативно-правові інструменти забезпечення охорони здоров'я, державну політику України у сфері забезпечення громадського здоров'я як оптимізаційний

інструмент захисту національної безпеки держави, розроблено програмні оптимізаційні заходи держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України.

Ідентифіковано стратегічні завдання охорони здоров'я України як структурної складової забезпечення національної безпеки держави, які дозволять оптимально вирішувати нагальні проблеми медичної сфери шляхом її модернізаційного реформування, включаючи нормативні, економічні, політичні, культурні аспекти, серед яких: поліпшення здоров'я всього населення, відповідність запитам і потребам людей, забезпечення справедливості в розподілі фінансових ресурсів, доступність для всіх до наявних ресурсів (долаючи наявну диспропорцію на рівні міських і сільських територій); гарантування фундаментального права «людини на здоров'я як основи економічного і соціального розвитку, політичної стабільності й найважливішого критерію життя кожної людини, сім'ї, громади держави; запровадження ефективних та дійових інструментів розширення переліку якісних медичних послуг для населення, формування розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я та забезпечення її кваліфікованими медичними кадрами, розвиток державно-приватного партнерства; обґрунтовано стратегічну доцільність участі держави у пропагуванні здорового способу життя та запровадженні відповідних профілактичних заходів як інструменту соціальної та економічної безпеки держави; на цій основі доведено, що перетворення здоров'я нації на загальнонаціональний пріоритет розвитку держави має супроводжуватися введенням гнучких стратегічних підходів до оптимізації сфери охорони здоров'я та перетворення її на інструмент гарантування національної безпеки держави.

Проаналізовано нормативно-правові інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України, на основі цього виокремлено такі основні напрями, які потребують законодавчого забезпечення: (1) надання медичної допомоги населенню; (2) правовий статус пацієнтів (стратегічної доцільності набуває підготовка та прийняття Закону України «Про правовий статус пацієнтів в Україні»); (3) правовий статус медичних і фармацевтичних працівників; (4) фінансування охорони здоров'я; (5) оздоровчо-профілактична діяльність; (6) забезпечення безпечних умов життєдіяльності; (7) організація та управління охорони здоров'я;

Запропоновано заходи, спрямовані на перетворення системи охорони здоров'я на стратегічний пріоритет безпекової діяльності держави. Серед них: здійснення комплексного модернізаційного реформування системи охорони здоров'я, враховуючи кращі вітчизняні традиції і провідну практику її функціонування у сучасному світі; запровадження державно-управлінських інструментів з попередження кризи системи охорони здоров'я як умови підвищення показників захищеності національних інтересів та забезпечення національної безпеки держави; системне оновлення переліку медичних послуг щодо надання безоплатної медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я виходячи із сучасних умов розвитку сервісної держави; перетворення прав і законних інтересів громадян у сфері охорони здоров'я на стратегічний пріоритет та

умову гарантування національної безпеки держави; посилення нормативної та інституційної регламентації сфери охорони здоров'я відповідно до технологічних умов суспільного розвитку та реальних потреб населення; реформування медичної системи освіти та інституціоналізація освітніх стандартів шляхом включення до них нових медичних професій, що у такий спосіб сприятиме підвищенню професійного рівня надання медичної допомоги.

Обґрунтовано доцільність запровадження програмних оптимізаційних заходів держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України, спрямованих на: 1) реалізацію державної політики на пріоритетних напрямках розвитку відповідної сфери; 2) координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій на розв'язанні найважливіших проблем галузі; 3) забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу; доведено, що їх розроблення регламентується відповідними умовами й факторами, серед яких: наявність стратегічної проблеми для сфери охорони здоров'я; чітка кореляція між метою програми та пріоритетними напрямами державної політики; відсутність структурно-функціональної координації діяльності відповідних інституцій, які є суб'єктами розв'язання відповідних проблемних ситуацій у сфері охорони здоров'я.

Обґрунтовано доцільність запровадження інноваційної політики у сфері охорони здоров'я як окремого програмного оптимізаційного заходу, що передбачає: оптимізацію і реструктуризацію мережі, структури та основних напрямів діяльності науково-дослідних установ; посилення ролі Академії медичних наук України у провадженні пріоритетних фундаментальних і прикладних досліджень; забезпечення розв'язання науково-практичних проблем охорони здоров'я шляхом формування відповідних державних, галузевих, міжгалузевих, регіональних програм; запровадження багатоканальності фінансування медичної науки за рахунок бюджетних та позабюджетних коштів; планування наукових досліджень на конкурентних засадах та спрямування їх на отримання конкретних результатів; забезпечення підтримки визнаних вітчизняних наукових шкіл, підвищення вимог до підготовки наукових кадрів; активізація роботи, спрямованої на забезпечення розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі розв'язано важливу наукову проблему, яка полягає в розробленні авторського підходу до обґрунтування теоретико-методологічних засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я населення як структурної складової національної безпеки держави, відповідно до чого сформульовано такі висновки та рекомендації.

1. Розкрито теоретико-методологічні засади дослідження охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави, з'ясовано відповідні концептуальні й методологічні суперечності щодо його теоретичної ідентифікації в межах різних національних шкіл та підходів: «громадської медицини», «соціальної медицини», «соціальної гігієни», що досліджують відповідні індикатори блокування

негативних процесів, які перешкоджають належним умовам життєдіяльності людини; показано, що забезпечення здоров'я людини потребує потужної інституційної системи його збереження, яка слугуватиме попередженню відповідних фізичних та соціальних дефектів, надаватиме можливість людині увійти до складної системи повноцінних життєвих вимірів; на підставі цього доведено, що основним призначенням держави як інституту має бути створення ефективної системи захисту та збереження здоров'я людини, яке передусім має стосуватись реалізації чітко визначених життєвих стратегій, позбавлених відповідних соціальних ризиків.

Запропоновано під охороною здоров'я розуміти своєрідну інституційну систему протистояння деструктивним факторам реалізації життєвої потенції людини в межах певної об'єктивної реальності, основним призначенням якої є: створення сфери розвитку та функціонування особистості, системи цільової підтримки, яка впливатиме на розвиток, формування її мотивації щодо ведення здорового способу життя; освоєння людиною відповідних регуляторів у формі норм права, релігійних та моральних цінностей, які слугуватимуть збереженню здоров'я; багатосторонність та соціальна компетентність; сучасні системи освіти та виховання; гармонійне ставлення людини до природи.

2. Охарактеризовано взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави крізь призму систематизації загроз національній безпеці, для уникнення та запобігання яких має функціонувати потужна система захисту фізичного існування людини. Серед таких загроз - соціальна диференціація суспільства; девальвація духовних цінностей; етнотероризм, етноцентризм та шовінізм; неконтрольована міграція, яка провокує посилення націоналізму, політичний та релігійний екстремізм, етносепаратизм, що створюють умови для виникнення певних форм конфліктів. Ідентифіковано регулятори (формування здорового способу життя, реалізація умов для позитивної соціалізації особистості, професійний супровід соціального розвитку сім'ї, соціальна підтримка та допомога особам і групам у подоланні відповідних проблемних ситуацій) соціального розвитку, які визначатимуть сферу функціонування системи охорони здоров'я і детерміновано впливатимуть на систему національної безпеки держави.

Проаналізовано вплив охорони здоров'я громадян на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави, на підставі чого доведено: чим більше соціально-економічно та політично розвинена держава, чим результативнішою є її модернізаційна та інноваційна політика у різних сферах суспільного життя, тим ефективніша її система охорони здоров'я, тим якісніше життя людини, а відтак - більш захищеною є система національної безпеки. Встановлено, що у більшості сучасних дослідницьких підходів артикулюється проблема впливу різних аспектів охорони здоров'я на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави, що формує нове уявлення про роль системи охорони здоров'я як інституційного інструменту збереження та зміцнення здоров'я населення, загальнонаціонального пріоритету, відповідно до якого має здійснюватися антропоцентрична політика держави.

3. Досліджено сутність громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави, що виступає вимірювальною лінійкою для спостереження за показниками якості життя громадян, характеризуючи відповідні соціально-побутові умови та стан навколишнього середовища. В інтегрованій взаємодії вони забезпечують ефективність функціонування соціальних інститутів, які слугують сталому розвитку суспільства; залежно від того, наскільки результативно побудована вертикаль захисту біологічних інтересів держави, до яких і структурно входить здоров'я, настільки державі вдається забезпечити «оптимальний рівень якості та безпеки життєдіяльності громадян». Розмежовано сутність понять «здоров'я населення» (природне, абсолютне та невичерпне благо, що є складовою частиною економічного фактору результативної праці як ресурсу працездатності, від якого залежить продуктивність праці та рівень задоволення потреб), «громадське здоров'я» (інституційна система індикаторів забезпечення якісного життя, прерогатива реалізації якої належить державі, особистості та системі охорони здоров'я) та «індивідуальне здоров'я» (синергічна система індикаторів, що забезпечують життєдіяльність людини і лежать у сфері її особистісної компетентності).

Охарактеризовано інтегровані фактори громадського здоров'я, під якими розуміється сукупність умов, причин та параметрів, що впливають на показники процесу оптимальної життєдіяльності громадян як структурної умови національної безпеки держави, визначають соціально-економічний, політичний та геополітичний потенціал держави. Розроблено ранжовану структуру факторів громадського здоров'я: генетичні фактори; створення безпечного навколишнього середовища; здоровий спосіб життя, здорове харчування, медичне забезпечення, які детерміновано впливають на забезпечення належної фізичної й соціальної життєдіяльності людини в межах конкретної об'єктивної реальності. Обґрунтовано доцільність запровадження: нової теорії здоров'я (артикулює ідею його збереження та зміцнення шляхом реалізації цілісної системи, що поєднує основні компоненти гармонійної життєдіяльності людини); комплексного моніторингу деконструктивних викликів у сфері громадського здоров'я, що включає відповідний інструментарій (методи описової статистики; інтегрований аналіз динаміки соціально-економічних показників життєдіяльності суспільства та їх ранжування; регресивний аналіз побудови профілів територій за якісними показниками поширення загроз безпеці), застосування якого дозволить перевести негативний вплив факторів громадського здоров'я у конструктивну площину зміцнення якості суспільної життєдіяльності громадян.

Охарактеризовано гностичні показники якості громадського здоров'я, які відіграють стратегічну роль у процесі прийняття ефективних державно-управлінських рішень у сфері охорони здоров'я, визначають параметри потенціалу відтворення населення в сучасних умовах суспільного розвитку, дозволяють чітко простежити залежність результативності громадського здоров'я від певних стратегічно-технологічних факторів. До таких показників віднесено: 1) медико-демографічні показники (дозволяють проаналізувати кількісний та потенційний зріз захворюваності, поширення хвороб, інвалідності та фізичного розвитку населення);

2) державно-приватне партнерство як гностичний показник розвитку громадського здоров'я (є оптимальною формою структурно-функціональної взаємодії держави та бізнесу у процесі реалізації спільних проектів у сфері забезпечення громадського здоров'я); 3) залежність якості громадського здоров'я від принципів та підходів до його фінансування (збільшення державних витрат на фінансування охорони здоров'я забезпечує підвищення якості та доступності надання медичних послуг); 4) залежність результативності медичних послуг від інфраструктурного забезпечення ефективності громадського здоров'я (створення інфраструктури, системи підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників, розвиток медичної науки, забезпечення лікарської та продовольчої безпеки); 5) показник національного добробуту та добробуту громадян (засвідчує пряму залежність охорони здоров'я від рівня добробуту нації та громадян і відбивається в загальному обсязі ВВП на душу населення); 6) гендерні показники громадського здоров'я (вказують на відмінність фізичної тривалості життя між жінками та чоловіками); 7) освітні показники громадського здоров'я (акцентують на детермінованій залежності громадського здоров'я від рівня освіти громадян); 8) індекс розвитку людського потенціалу як гностичний показник громадського здоров'я (в країнах з високим рівнем розвитку людського потенціалу спостерігається високий рівень добробуту та очікуваної тривалості життя).

4. Класифіковано індикатори громадського здоров'я як умову національної безпеки держави: індикатор якості медичної допомоги (сукупність характеристик медичної допомоги, які відображають її здатність задовольняти потреби пацієнтів з урахуванням стандартів охорони здоров'я, що відповідають сучасному рівню розвитку медицини); цільові індикатори (виступають своєрідним індексом досягнення конкретної мети у сфері забезпечення громадського здоров'я); індикатори ресурсності (використовуються для характеристики кількісних показників структур, які надають медичні послуги); індикатор медичних процесів (запроваджується для оцінки правильності застосування протоколу лікування хворих в умовах конкретних клінічних ситуацій); індикатор результативності (застосовується для характеристики певних станів пацієнтів після діагностики та лікування, а також щодо відповідності протоколу лікування «еталонним медичним стандартам»); мобільні індикатори (дозволяють ідентифікувати статистику громадського здоров'я та динаміку прогресування процесів поширення відповідних захворювань); корелятивні індикатори (характеризують своєчасне отримання «об'єктивно необхідної медичної допомоги», залежність й відповідність системи охорони здоров'я потребам та очікуванням населення щодо гарантування якості функціонування медичної системи). Індикаторний аналіз дозволив здійснити певний фазовий огляд статистики та динаміки громадського здоров'я залежно від об'єктивних умов та суб'єктивних факторів впливу на його функціонування з боку відповідних інституційних структур, простежити певну соціальну реакцію на функціональну чи дизфункціональну діяльність інституційних структур, зобов'язаних гарантувати позитивний мультиплексний ефект для системи громадського здоров'я у напрямі відповідності їх діяльності об'єктивним потребам функціонування даної сфери.

Охарактеризовано основні демографічні моделі збереження громадського здоров'я: 1) перехідна модель стану здоров'я (служує своєрідною шкалою для вимірювання різних проявів нездоров'я громадян з точки зору їх тривалості в межах продовження життя та прогнозування показників захворюваності, інвалідності та смертності (перехід у здоров'я, перехід на інвалідність, перехід у смерть)); 2) стратегічна модель «оздоровлення навколишнього середовища» (спрямована на покращення умов доступу до якісних медичних послуг шляхом прийняття стратегічних рішень щодо розроблення новітніх напрямів та створення новітньої інфраструктури у сфері забезпечення громадського здоров'я); 3) експліцитна модель ймовірної тривалості життя (базується на підвищенні показників інституційного та організаційного забезпечення якості життя, необхідних для досягнення добробуту та самореалізації можливостей людини); 4) стратифікаційна модель тривалості життя (характеризує певну відмінність у тривалості життя між різними соціальними групами, залежно від рівня їх освіти та соціально-економічного становища); 5) профілактична модель збереження здоров'я та забезпечення тривалості життя (побудована на методології профілактики захворювань, які впливають на якість громадського здоров'я і тривалість життя); 6) нейропсихологічна модель збереження громадського здоров'я та забезпечення тривалості життя (характеризує якість здоров'я населення, що визначається тривалістю розумової діяльності людини та її здатністю підтримувати психологічний комфорт). Показано методологію розроблення демографічних моделей збереження громадського здоров'я, які враховують показники чисельності населення, розподілу його по території, індикатори статичної та динамічної внутрішньої й зовнішньої міграції та урбанізації, що дозволяють збалансувати діяльність медичних закладів, диверсифікувати структуру захворюваності населення у напрямі профілактики та попередження відповідних захворювань, зміни нормативів надання якісної медичної допомоги, розподілу рівномірності навантаження на медичні заклади, інтегровано впливаючи на відтворення населення та якість збереження його громадського здоров'я.

5. Розкрито кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційну загрозу національній безпеці держави, серед яких: 1) економічні загрози (характеризують «кризи та диспропорції у розвитку різних держав та регіонів, уповільнення еволюційного розвитку та неспроможність реалізації відповідних модернізаційних проектів, що знижують показники ефективності національних систем охорони здоров'я); 2) політичні загрози (призводять до порушення інституційної стабільності, створюють в окремих державах світу передумови не лише для збройного конфлікту, але й виникнення реальної війни); 3) екологічна криза (характеризується надмірним споживанням природних ресурсів); 4) небезпека масштабних епідемій (характеризує масштабні епідеміологічні пороги в умовах «замкненості та мобільності» глобального співтовариства); 5) освітня криза у світі (характеризує недооцінювання освітньої компоненти у розвитку та забезпеченні стабільної життєдіяльності суспільства, що пригальмовує поступ медичної сфери); 6) загрози глобального тероризму (свідчать про передумови виникнення неконвенціональної зброї, що може призвести до знищення людства в цілому); 7) тотальне зростання злочинності у глобальному світі (пов'язується із втратою

соціальних орієнтирів, що супроводжується «виникненням небезпечної кількості маргіналів, які заперечують традиційні цінності); 8) трагедії спільнот (коли кожен член суспільства отримує відносні переваги від посиленого використання загального ресурсу, тоді як його витрати розподіляються на всіх рівномірно, а тому ресурси швидко виснажуються і всі члени глобального світу потрапляють у соціальну й фізичну пастку); 9) незбалансований розвиток соціально-інформаційних технологій, які широко застосовуються у різних сферах людської життєдіяльності; 10) не системність реформ, які спричиняють певну стагнацію й тотальне сповільнення розвитку медичної сфери; 11) превалювання ідеології патерналізму, що звужує простір індивідуалізму (характеризує державу як стратегічного патерна, який має турбуватися про здоров'я населення).

Встановлено фрагментарну роль держави у процесах охорони здоров'я, яка здійснює декларативну, організаційно-інертну політику у ставленні до сфери охорони здоров'я; держава, для якої система охорони здоров'я громадян не є її стратегічним пріоритетом, перетворюється на політично-нігілістичну конструкцію; на підставі цього обґрунтовано доцільність переходу від класичної до неокласичної парадигми у сфері охорони здоров'я, зорієнтованої на (1) розширення сфери індивідуальної відповідальності громадян за своє здоров'я та відповідне зменшення ролі держави у даній галузі (створення мотиваційного простору для громадян щодо відповідальності за власне здоров'я), на (2) реструктуризацію охорони здоров'я (зміну структури органів управління охороною здоров'я та структури інститутів, які забезпечують надання медичних послуг з метою підвищення їх якості, доступності для громадян) і на (3) запровадження інноваційної стратегії розвитку сфери охорони здоров'я, що передбачає запровадження різних модернізаційних та інноваційних проектів як у сфері діагностики, лікування хворих і спостереження за ними, так і інституційній сфері функціонування медичної галузі.

Обґрунтовано дефрагментарну роль держави у процесах охорони здоров'я в умовах кризи, що полягає у формуванні потужної ресурсної бази, яка включає кадровий та інноваційно-технологічний потенціал у сфері охорони здоров'я (коли вона володіє належним ресурсним потенціалом щодо охорони здоров'я своїх громадян). Ідентифіковано основні причини кризи у сфері охорони здоров'я, які слугують дефрагментації ролі держави у даному процесі: різке скорочення фінансування на реалізацію відповідних дослідницьких та профілактичних проектів у сфері охорони здоров'я; порушення єдності правил системного управління, розрив між компонентами та важелями управління системою охорони здоров'я; збереження «інерційних демографічних показників» формування ефективної практики громадського здоров'я. Визначено основні завдання держави щодо забезпечення здоров'я громадян: 1) стимулювання розвитку знань про здоров'я громадян та його охорону; 2) профілактика здоров'я громадян; 3) ефективне управління охороною здоров'я за відповідними параметрами: профілактика, лікування, кадрова політика, ресурсне забезпечення, адміністрування. Запропоновано механізм системно-інтегративного реформування охорони здоров'я, дефрагментації держави у сфері охорони здоров'я, який би слугував раціоналізації структури охорони здоров'я у всіх її галузях, що забезпечить підвищення якості надання медичних послуг.

6. Проаналізовано демографічну безпеку та її вплив на систему національної безпеки держави в умовах кризи, що характеризує стабільний стан забезпечення національної безпеки за умови досягнення збалансованості кількісних та якісних показників населення, вказує на сталість природного відновлення поколінь та забезпечення тривалості їх життя. Ідентифіковано основні виклики щодо демографічної безпеки, серед яких: зростання високих показників смертності та «тотальне» старіння населення, внаслідок чого посилюється демографічне навантаження на працюючу категорію, змушену забезпечувати їм можливість отримання якісної медичної допомоги; невиправдане скорочення чисельності населення, що становить загрозу стабільності його функціонування та створює передумови для його зникнення, та загрози (чітко виражені тенденції, які перешкоджають стабільності функціонування демографічної сфери, порушуючи цілісність та збалансованість умов демографічного розвитку держави). На підставі цього доведено, що національна політика сучасних держав має ґрунтуватись на ідеї «безпеки демографічного відтворення» як основної умови історичного розвитку людства, що базується на результативності систем охорони здоров'я.

Запропоновано визначення «демографічної політики держави», під якою розуміється цілеспрямована діяльність органів державної влади та інших інституційних суб'єктів, зорієнтована на політико-правове врегулювання процесів відтворення населення, збереження динаміки його народжуваності та стримання темпів смертності. Її запровадження передбачає формування новітнього «інституційно-правового порядку», покликаного забезпечити реалізацію національних інтересів у демографічній сфері, створивши в такий спосіб оптимальні умови для репродукції людини як джерела забезпечення національної безпеки держави. Це слугуватиме впровадженню дійової практики збереження здоров'я шляхом підвищення результативності сервісної складової охорони здоров'я, гарантуючи динамічне зростання показників продовження тривалості життя та діаметральне скорочення показників смертності.

7. Охарактеризовано сучасні інструменти збереження здоров'я громадян як структурну складову забезпечення національної безпеки держави в умовах кризи: 1) інструмент урахування п'яти споживчих індексів (передбачає врахування впливу охорони здоров'я на «індекс споживчої впевненості населення»: 1-2 — очікувану зміну особистого становища людини, що впливає на її можливість отримання якісної медичної допомоги; 3-4 — індекс, який визначається зміною економічної ситуації; 5 — сприятливий для здійснення великих покупок); 2) проблемно-ресурсний інструмент (передбачає застосування класифікаційної методики ідентифікації проблем, характерних для відповідної системи охорони здоров'я, і на цій основі інституціоналізацію інструментів їх вирішення, на основі чого приймаються стратегічні державно-управлінські рішення); 3) модернізаційний інструмент (передбачає врахування відповідних інституційних умов, серед яких: пріоритетність системи охорони здоров'я в структурі реалізації публічної політики як реальний технологічний фактор, а не декларативний постулат, на основі якого відбувається розрахунок збалансованого інноваційного та соціального розвитку сервісної держави; розширення фінансування бюджетної системи охорони здоров'я

та водночас запровадження жорсткого контролю з боку держави за ефективністю використання виділених нею коштів; баланс у розвитку первинної та високотехнологічної медичної допомоги; запровадження єдиних стандартів надання медичної допомоги громадянам, незалежно від певних відмінностей, що визначаються децентралізаційними можливостями; запровадження загальнонаціональних стандартів медичної допомоги, які повинні корелюватись із законодавством у сфері охорони здоров'я); 4) запровадження програмно-цільового підходу до оптимізації сфери охорони здоров'я (сприятиме формуванню спеціальної програми зниження показників смертності від трьох груп захворювань: ішемічної хвороби, інфарктів та онкології); 5) формування модерної системи надання державою якісних медичних послуг (забезпечувала пацієнту свободу вибору певного медичного закладу); 6) запровадження доказової медицини «Evidence based medicine» як сучасного інструменту оптимізації медичної практики (передбачає застосування методик лікування пацієнтів, результативність яких доведена конкретними науковими дослідженнями).

Систематизовано політичні та державно-управлінські заходи охорони здоров'я громадян в умовах кризи, серед яких: а) реформування системи охорони здоров'я, яка має стати основою для прийняття політичних та державно-управлінських рішень за активної участі професійного співтовариства та інституцій громадського суспільства, сформованих за принципом виключного відстоювання професійних інтересів; б) розроблення та затвердження низки програмних заходів (наприклад Загальнонаціональної програми «Здоров'я 2030»), які б дозволили запровадити системні, послідовні, узгоджені дії на всіх рівнях владної вертикалі, спрямовані на створення нових інститутів охорони здоров'я, здатних повернути систему до конкретної людини; запровадження відповідних стратегічних програм збалансованої модернізації, що мають забезпечити стратегічний та інноваційний розвиток системи охорони здоров'я і сприяти підвищенню показників її ефективності; проведення системних реформ у сфері охорони здоров'я, які мають забезпечити суттєві структурно-функціональні зміни у даній галузі, змінити структуру вітчизняної системи охорони здоров'я, схему її фінансування, механізми управління ефективністю та підвищення інституційної спроможності щодо надання якісної медичної допомоги (стандартизація медичної допомоги як стратегічної умови забезпечення її ефективності).

8. Проаналізовано здоров'я нації як предмет безпекової політики держави, який передбачає застосування відповідних концептуальних і технологічних засобів, що забезпечують формування нової моделі якості життя та формування системи соціальних гарантій держави на забезпечення належних умов життя, отримання якісних медичних послуг, створення сприятливого навколишнього середовища, зниження показників злочинності, інституціоналізації суспільної моралі, посилення ролі держави у процесах урегулювання суспільних відносин. На основі цього запропоновано тріаду «якість життя – здоров'я нації – безпека держави», яка в такій детермінованій послідовності характеризує структурно-функціональну єдність, здатну слугувати підвищенню показників якості та подовженню життя громадян і виступати гарантом цивілізаційного буття сучасної держави.

Запропоновано авторську конструкцію розуміння здоров'я нації в системі пріоритетів національних інтересів як: суверенну потребу держави в забезпеченні стратегічної стабільності функціонування свого ресурсного потенціалу, що має бути формалізована у відповідний національний інтерес, реалізація якого і є умовою забезпечення національної безпеки держави; стратегічний національний інтерес розвитку держави, втілення якого сприяє підвищенню конкурентоздатності держави, її територіальній цілісності, збереженню конституційного устрою та суверенітету, перетворенню на глобального гравця, слугує підтриманню стратегічної стабільності держави та налагодженню взаємовигідних партнерських відносин у сучасному світі; розмежовано поняття «національні інтереси держави» (об'єктивно значущі потреби нації у забезпеченні її захисту й сталого розвитку на відповідному історичному етапі) та «стратегічні національні пріоритети держави» (важливі напрями діяльності держави щодо забезпечення її національного розвитку).

Виявлено небезпеку у сфері охорони здоров'я нації, під якою розуміються причини, що стоять на заваді реалізації життєво важливих інтересів нації. Вони мають природний або антропогенний характер. Ідентифіковано фактори її виникнення (криза системи охорони здоров'я та соціального захисту населення, деформація демографічного та соціального складу населення, послаблення фундаментальної ланки суспільства – сім'ї, зниження духовного, морального та творчого потенціалу населення, відсутність розвиненого громадянського суспільства). Розмежовано поняття загрози та виклики (загрози мають структурно-функціональний результативний вплив, на відміну від викликів, які здебільшого містять певну декларативну формальність впливу і характеризують фактор заподіяння шкоди здоров'ю людей, що небезпечно впливає на їх життєдіяльність; ризики (являють собою найнижчий рівень небезпеки, а загрози найвищий рівень, при цьому важливий компонент політики національної безпеки полягає в освоєнні та вмілому застосуванні технологій переведення загроз у виклики, а викликів – у ризики, але якщо ризики переростають у виклики, а виклики в загрози, то це є незмінною ознакою суттєвих збоїв у системі національної безпеки держави). Розроблено класифікацію небезпеки у сфері охорони здоров'я нації за відповідними критеріями, залежно від джерел небезпеки (внутрішнє – залежить від людини, зовнішнє – від об'єктивних законів розвитку світу), яку вони в собі містять; при цьому джерела небезпеки поділяються на потенційні (відображення можливості) та реальні (відображення дійсності). На підставі цього виявлено, що виникнення реальної загрози у сфері охорони здоров'я нації характеризується конгломератом системних умов, які розширюють гостроту потенційної небезпеки нації в конкретних умовах.

9. Проаналізовано міжнародний досвід охорони здоров'я нації як пріоритет національних інтересів та забезпечення національної безпеки держав, урахувавши їх індивідуально-типологічні особливості, структуру та динаміку розвитку. Встановлено, що у більшості держав запроваджуються різні стратегії оптимізації системи охорони здоров'я та забезпечення її максимальної відповідності інтересам і потребам населення. Концептуально показано, що світовий ринок охорони здоров'я традиційно поділяється на кілька сегментів, кожен із яких визначає її функціональну

спроможність щодо забезпечення національних інтересів держави. Серед них: товарний сегмент (визначає рівень представництва держави на світовому ринку лікарських препаратів та ринку медичної техніки); сегмент медичних та освітніх послуг (включає: а) надання швидкої та невідкладної допомоги; б) лікування захворювань і підтримку на певній стадії хронічних захворювань та інвалідності; в) профілактику); сегмент інновацій (характеризується кількістю результатів наукових досліджень, патентних ліцензій, ноу-хау, програмних продуктів, навчальних програм). Систематизовано досвід охорони здоров'я нації як пріоритет національних інтересів у: США (електронна доступність медичної сфери, оптимізована система медичних послуг, запроваджені стандарти якості медичної допомоги та модернізації системи лікарського забезпечення, онлайнна доступність історій захворювань пацієнтів для лікарів, можливість індивідуального вибору громадянами закладів і фахівців для отримання якісних медичних послуг, їх доступність для малозабезпечених верств населення; Великобританії (ефективне інституційне забезпечення охорони здоров'я, створення громадської системи надання медичної допомоги як показник найвищої якості в наданні медичних послуг, запровадження нових технологій у сфері охорони здоров'я, що забезпечує структурну результативність системи охорони здоров'я, застосовування тактики аутсорсингу, що передбачає залучення приватних медичних закладів з метою більш раціонального розподілу ресурсів у сфері охорони здоров'я, розгалужена система державних гарантій доступної і безкоштовної медичної допомоги); Німеччині (розширення зайнятості населення (боротьба з безробіттям), суворі економія та стабільне фінансування, стандарти якості лікування та догляду (включаючи довгостроковий догляд) що дозволило суттєво підвищити якість медичної допомоги, слугувало посиленню конкуренції між лікарями, медичними інституціями та страховими агентствами щодо надання якісних медичних послуг; Франції (супроводжується запровадженням трьох основних напрямів перетворення охорони здоров'я на загальнонаціональний пріоритет шляхом: 1) поліпшення якості медичного обслуговування населення; 2) інтеграції обслуговування; 3) профілактики захворювань, у результаті чого відбувається постійне запровадження нових принципів та підходів до утвердження нової системи медичного страхування, що гарантує доступність якості медичних послуг та відповідну свободу пацієнтів і лікарів. Результативність французької системи охорони здоров'я базується на: 1) відсутності жорсткої залежності між рівнем витрат на охорону здоров'я і станом здоров'я населення; 2) індикативній залежності між рівнем витрат на охорону здоров'я і доступністю медичних послуг для різних верств суспільства; 3) переконанні, що стан здоров'я населення не залежить від існуючої в країні системи медичного обслуговування); Канаді (заборона приватним медичним закладам надавати населенню медичну допомогу, що включена до переліку гарантованих обов'язковим страхуванням; збільшення федерального асигнування на охорону здоров'я за умови суворого контролю за його цільовим використанням, усьому населенню забезпечено повний доступ до кваліфікованої медичної допомоги завдяки перетворенню системи охорони здоров'я на сучасний та стабільний інститут забезпечення суспільного розвитку); Австралії (державою проголошено системні

заходи щодо модернізації національної системи охорони здоров'я та забезпечення доступності якісної медичної допомоги для всього населення; забезпечено розвиток сільської системи охорони здоров'я, розширення фінансування охорони здоров'я, підвищення її якості та посилення профілактичної спрямованості); Китаї (на експериментальній основі сформовано систему кооперативної медичної допомоги); Індії (урядом запроваджено три основні напрями охорони здоров'я: 1) сільська охорона здоров'я; 2) громадська система охорони здоров'я; 3) медичний туризм. При цьому особлива увага приділяється реалізації науково-дослідних проектів у сфері медицини).

10. Визначено стратегічні завдання охорони здоров'я України як структурної складової забезпечення національної безпеки держави, які мають слугувати оптимальному вирішенню нагальних проблем медичної сфери. Серед яких: поліпшення здоров'я всього населення, відповідність запитам і потребам людей, забезпечення справедливості в розподілі фінансових ресурсів, доступність для усіх до наявних ресурсів (долаючи диспропорцію на рівні міських і сільських територій); гарантування фундаментального права людини на здоров'я, як основи економічного і соціального розвитку, політичної стабільності й найважливішого критерію життя кожної людини, сім'ї, громади держави; запровадження ефективних та дійових інструментів розширення переліку якісних медичних послуг для населення, формування розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я та забезпечення її кваліфікованими медичними кадрами, розвиток державно-приватного партнерства. Обґрунтовано стратегічну доцільність участі держави у пропагуванні здорового способу життя та запровадженні відповідних профілактичних заходів як інструменту соціальної та економічної безпеки держави. На цій основі доведено, що перетворення здоров'я нації на загальнонаціональний пріоритет розвитку держави має супроводжуватися запровадженням гнучких стратегічних підходів до оптимізації сфери охорони здоров'я та перетворення її на інструмент гарантування національної безпеки держави.

Розроблено інструментарій реалізації стратегічних завдань охорони здоров'я України, який включає: а) демонополізацію та дебіюрократизацію управління; запровадження індикативних правових засад функціонування охорони здоров'я, які ґрунтуються на кращих світових практиках функціонування та розвитку систем охорони здоров'я; запровадження механізмів міжсекторальної координації і взаємодії в інтересах здоров'я населення; створення ефективної системи кадрового забезпечення, що відповідає потребам галузі в її кількісному та якісному аспектах; запровадження системи науково-методичного забезпечення діяльності й розвитку системи охорони здоров'я, яка відповідає нагальним і стратегічним потребам галузі; створення раціональної структури охорони здоров'я, що гарантуватиме високу доступність та якість необхідних населенню послуг; запровадження ефективного оперативного управління та стратегічного планування у сфері охорони здоров'я; створення мережі закладів охорони здоров'я, яка передусім володітиме технологічно інноваційною інфраструктурою та відповідатиме потребам населення; запровадження належного рівня фінансування

охорони здоров'я; кореляція застосування медичних технологій рівню розвитку науки, об'єктивно необхідних інвестицій у сферу охорону здоров'я; підвищення мотивації та стимулювання діяльності медичного персоналу; створення принципово нових структурно-функціональних моделей, які відповідатимуть сучасним вимогам для забезпечення зростаючих потреб у медичній допомозі; розробка та прийняття законодавчих актів щодо особливостей діяльності закладів охорони здоров'я; запровадження системи екстреної медичної допомоги; проведення поетапної структурної реорганізації галузі охорони здоров'я; будівництво високоспеціалізованих центрів та університетських клінік; формування національної системи єдиних економічно обґрунтованих тарифів на медичні послуги; удосконалення законодавства у сфері боротьби з виробництвом і розповсюдженням фальсифікованих та неякісних лікарських засобів.

11. Проаналізовано нормативно-правові інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України, на основі цього виокремлено основні напрями, які потребують законодавчого забезпечення. Серед них: (1) надання медичної допомоги населенню; (2) правовий статус пацієнтів (стратегічної доцільності набуває підготовка та прийняття Закону України «Про правовий статус пацієнтів в Україні»); (3) правовий статус медичних і фармацевтичних працівників; (4) фінансування охорони здоров'я; (5) оздоровчо-профілактична діяльність; (6) гарантування безпечних умов життєдіяльності; (7) організація та управління охорони здоров'я; систематизовано технологічні проблеми, які перешкоджають стратегічній результативності наявного-нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України, а саме: відсутність стратегічного бачення держави, декларативність у ставленні до системи охорони здоров'я та доцільності її модернізаційного реформування; відсутність науково обґрунтованої стратегії законотворчої діяльності у сфері охорони здоров'я; низька законотворча активність суб'єктів законодавчої ініціативи; достатньо низький рівень громадської участі у законотворчій та експертній діяльності з питань охорони здоров'я та перетворення її на стратегічний пріоритет національної безпеки держави; неврегульованість відносин між суб'єктами законодавчої ініціативи щодо питань охорони здоров'я та інструментів його забезпечення з боку безпекових інституцій, попри позитивний західноєвропейський досвід; запропоновано заходи, спрямовані на перетворення системи охорони здоров'я на стратегічний пріоритет безпекової діяльності держави, серед яких: здійснення комплексного модернізаційного реформування системи охорони здоров'я, враховуючи кращі вітчизняні традиції та провідну практику її функціонування в сучасному світі; запровадження державно-управлінських інструментів з попередження кризи системи охорони здоров'я як умови підвищення показників захищеності національних інтересів та забезпечення національної безпеки держави; системне оновлення переліку медичних послуг щодо надання безоплатної медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, виходячи із сучасних умов розвитку сервісної держави; перетворення прав і законних інтересів громадян у сфері охорони здоров'я на стратегічний пріоритет та умову гарантування національної безпеки держави;

посилення нормативної та інституційної регламентації сфери охорони здоров'я відповідно до технологічних умов суспільного розвитку та реальних потреб населення; реформування медичної системи освіти та інституціоналізація освітніх стандартів шляхом включення до них нових медичних професій, що у такий спосіб сприятиме підвищенню професійного рівня надання медичної допомоги.

Досліджено державну політику України у сфері забезпечення громадського здоров'я як оптимізаційний інструмент захисту національної безпеки держави. На основі цього систематизовано фундаментальні проблеми державної політики України у сфері забезпечення громадського здоров'я, серед яких: незадовільний стан здоров'я населення; нераціональна організація системи надання медичної допомоги; брак сучасних медичних технологій та недостатнє володіння ними; низький рівень поінформованості про сучасні медичні технології, засоби збереження здоров'я та активного дозвілля; недостатність фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я; практична відсутність ринку медичних послуг; недосконалість нормативно-правових актів, які впливають на створення умов для поліпшення стану здоров'я населення.

12. Розроблено програмні оптимізаційні заходи держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України спрямовані на: 1) реалізацію державної політики на пріоритетних напрямках розвитку відповідної сфери; 2) координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій у розв'язанні найважливіших проблем галузі; 3) забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу; обґрунтовано доцільність здійснення модернізаційного реформування системи охорони здоров'я України як структурної складової запровадження програмних заходів держави щодо забезпечення здоров'я нації, яке сприятиме стратегічному зміцненню сфери охорони здоров'я та сфери національної безпеки в цілому; розроблено основні його напрями, серед яких: (1) підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я; (2) підвищення якості медичного обслуговування; (3) підвищення доступності лікарських засобів; (4) запровадження соціального медичного страхування; (5) впровадження професійного менеджменту; (6) моніторинг та аналіз показників здоров'я, доступності та ефективності медичної допомоги. Встановлено, що модернізаційне реформування медичної галузі для того, аби гарантувати мультиплексну результативність у напрямі зміцнення потенціалу здоров'я нації, акцентує запровадження «базового стандарту якості загальнодоступної медичної допомоги», який дозволить забезпечити дотримання державних соціальних нормативів та єдиних галузевих норм щодо реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Це передбачає реалізацію двох стратегічних завдань, зокрема необхідність сформувати: 1) «сектор загальнодоступної медичної допомоги», який забезпечуватиме охорону, зміцнення та відновлення здоров'я населення з використанням технологій, що визначаються базовим стандартом якості загальнодоступної медичної допомоги; 2) «сектор додаткових можливостей», який сприятиме задоволенню потреб громадян в охороні

здоров'я, що передбачає використання технологій, рівень яких перевищує загальнодоступні стандарти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Кланца А.І. Охорона здоров'я як структурна складова національної безпеки держави.: монографія. Київ : ІПК ДСЗУ, 2018. 528 с.
2. Кланца А. І. Демографічні моделі збереження громадського здоров'я та їх вплив на національну безпеку України. Вісник НАДУ. 2018. №2(89). С. 53-59.
3. Кланца А. І. Інтегровані фактори громадського здоров'я як структурної умови національної безпеки держави. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 4. С. 136-141.
4. Кланца А. І. Громадське здоров'я як умова національної безпеки держави. Вісник НАДУ. 2018. № 1(88). С. 107-113.
5. Кланца А. І. Корелятивні індикатори громадського здоров'я як умова національної безпеки сучасної держави. Вісник НАДУ. 2017. № 3(86). С. 103-112.
6. Кланца А. І. Здоров'я людини та параметри його збереження: теоретико-методологічний аналіз. Вісник НАДУ. 2017. № 2(85). С. 26-33.
7. Кланца А. І. Основні моделі збереження громадського здоров'я як умови національної безпеки держави. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління. 2016. Вип. 2(9). С. 33-38.
8. Кланца А. І. Взаємозв'язок охорони здоров'я громадян та національної безпеки держави: методологія проблеми. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 3 (52). Ч. 1. С. 45-53.
9. Кланца А.І. Вплив системи охорони здоров'я на формування сталих умов забезпечення національної безпеки держави. Науковий вісник. 2017. Вип. 20 Демократичне врядування. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk20/fail/Klantsa.pdf.
10. Кланца А.І. Гностичні показники якості громадського здоров'я як умова національної безпеки держави. Економіка і держава. 2018. №5. С. 30-34.
11. Кланца А.І. Умови забезпечення громадського здоров'я в Україні як складової частини національної безпеки. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 1(36). С. 85-93.
12. Кланца А.І. Кризові детермінанти функціонування охорони здоров'я та їх потенційна загроза національній безпеці держави. Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. Вип. 2 (55). С. 117 - 126.
13. Кланца А.І. Структурна роль держави у процесах охорони здоров'я та забезпечення системи національної безпеки. Науковий вісник. 2018. Вип. 21. Демократичне врядування. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk21/fail/Klantsa.pdf.
14. Кланца А.І. Демографічна безпека та її вплив на систему національної безпеки держави в умовах кризи. Економіка і держава. 2018. №7. С. 136-142.

15. Кланца А. І. Демографічна політика держави та механізми її реалізації. Економіка і держава. 2018. № 8. С. 56-62.
16. Кланца А. І. Демографічна безпека України та параметри її забезпечення. Економіка і держава. 2019. № 1. С. 29-34.
17. Кланца А. І. Сучасні інструменти збереження здоров'я громадян як структурна складова забезпечення національної безпеки держави в умовах кризи. Економіка і держава. 2019. № 2(10). С. 103-108.
18. Кланца А. І. Кризові детермінанти у сфері охорони здоров'я та їх виклики для національної безпеки держави. Державно-управлінські студії. 2018. – №4(6). URL: <http://box5800.temp.domains/~ipkeduua/kryzovi-determinanty-u-sferi-okhorony-zdorov-ya-ta-yikh-vyklyky-dlya-bezpeky-suchasnoyi-derzhavy/>
19. Кланца А. І. Фрагментарна роль держави у процесах охорони здоров'я та забезпечення системи національної безпеки в умовах кризи. Державно-управлінські студії. 2018. №5(7). URL: <http://box5800.temp.domains/~ipkeduua/frahmentarna-rolderzhavy-u-protsesakh-okhorony-zdorov-ya-ta-zabezpechennya-systemy-natsional-noyibezpeky-v-umovakh-kryzy.>
20. Klantsa A. The Main Indicators of Public Health as a Condition of National State Security in the Context of Modern Research Approaches. The World of Politics, Society, Geography : Scientific journal Pomeranian University in Słupsk. – Year I, Issue 2 –2016. – P. 164 – 168.
21. Klantsa A. I. The main Indicators of Maintaining Public Heals as a Condition of National Security of the State. Eurasian Academic Research Journal. – 2018. – № 12(30) – P. 54 – 59.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

21. Кланца А. І. Громадське здоров'я як структурна складова соціогуманітарного розвитку України. Публічне управління XXI ст.: традиції та інновації : зб. тез XVII Міжнар. наук. конгресу (Харків, 27 квіт. 2017) Х. : Вид-во ХарРІДУ «Магістр», 2017. 544 с. С. 304-307.
22. Кланца А. І. Принципи охорони здоров'я в умовах Європейської інтеграції. Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України : матеріали 14-ої регіон. наук.-практ. конф. (Дніпро, 18 трав. 2017). Д. : ДРІДУ НАДУ, 2017. 324 с. С. 224-227.
23. Кланца А. І. Здоров'я нації як ціннісний вимір безпекової політики держави. Публічне управління: ціннісні орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 травн. 2017): у 5 ч. Київ : НАДУ, 2017. Ч. 5 : Геополітичні та гео економічні трансформації: оцінка структурних зрушень. С. 26-27.
24. Кланца А. І. Медичні послуги як умова сталого забезпечення національної безпеки. Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології : мат. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, листоп. 2017). Київ : НАДУ, 2017. С. 134-137.
25. Кланца А. І. Здоров'я нації як структурна складова публічної політики держави. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XI

регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Дніпро, 1 груд 2017). Д. : ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 561-563.

АНОТАЦІЯ

Кланца А.І. Охорона здоров'я як структурна складова національної безпеки держави. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2019.

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки держави в сучасних умовах суспільного розвитку, сформульовано авторську концепцію визначення поняття «здоров'я» як інтегруючий показник та параметр життєдіяльності людини, що визначаються низкою її об'єктивних та суб'єктивних факторів, охарактеризовано стабільний стан національної безпеки у сфері охорони здоров'я, який передбачає забезпечення збалансованого, комплексного та системного розвитку інноваційної системи національної безпеки, спрямованої на «вирівнювання» показників якості життя нації.

Запропоновано систему моніторингу здоров'я нації як інституційний засіб соціогуманітарного розвитку держави, який дозволить приймати ефективні державно-управлінські рішення шляхом урахування інтегрованих показників, які дадуть змогу спрогнозувати ймовірнісні та статистичні дані про стан покращення чи погіршення здоров'я громадян. Розроблено «мінімаксу структуру безпекових інтересів нації», яка, характеризуючи різноспрямованість інтересів нації, дозволяє чітко охарактеризувати різні фактори, що трансформуються у потенційні та реальні загрози, які небезпечно впливають на стабільність здоров'я нації, визначає стабільність суспільного розвитку.

Встановлено фрагментарну роль держави у процесах охорони здоров'я, яка здійснює декларативну, організаційно-інертну політику держави у напрямі «формального» її ставлення до сфери охорони здоров'я; держава, для якої система охорони здоров'я громадян не є її стратегічним пріоритетом, перетворюється на політично-нігілістичну конструкцію.

Розроблено інструментарій реалізації стратегічних завдань охорони здоров'я України, проаналізовано нормативно-правові інструменти забезпечення охорони здоров'я як структурної складової національної безпеки України. Досліджено державну політику України у сфері забезпечення громадського здоров'я як оптимізаційний інструмент захисту національної безпеки держави. Розроблено програмні оптимізаційні заходи держави щодо забезпечення здоров'я нації як інструменту посилення потенціалу національної безпеки України.

Ключові слова: здоров'я, охорона здоров'я, національна безпека, безпекова політика держави, національні інтереси, громадське здоров'я, демографічна безпека, інноваційна політика у сфері охорони здоров'я, медико-демографічна спільнота,

медичні послуги, моделі якості життя, мінімаксна структура безпекових інтересів нації.

SUMMARY

Klitsa AI Healthcare as a structural component of the national security of the state. Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of Doctor of Sciences in Public Administration, specialty 25.00.02. Mechanisms of Public Administration. – Ukrainian State Employment Service Training Institute. - Kyiv, 2019.

In the dissertation the theoretical and methodical principles of formation and implementation of the state policy in the sphere of health protection as a structural component of national security of the state in modern conditions of social development are substantiated, the author's conception of definition of the concept of health as an integrative indicator and the parameter of human vital activity, which are defined a number of its objective and subjective factors, characterized the stable state of national security in the field of health, which provides for ensuring envisaged, integrated and systematic development of an innovative national security system aimed at "equalizing" the indicators of the quality of life of the nation.

The defragmentary role of the state in health care processes in the context of the crisis, which consists in the formation of a powerful resource base, which includes personnel and innovative technology potential in the field of health, is substantiated, the main causes of the health crisis that serve defragmentation of the role of the state in this process. The analysis of demographic security and its impact on the system of national security of the state in the conditions of the crisis, which characterizes the stable state of ensuring national security, provided that the balance of quantitative and qualitative indicators of the population is achieved, indicates the sustainability of the natural restoration of generations and ensuring their life expectancy.

The main problems that characterize the general tendencies of the health care system from the point of view of national and global criteria for ensuring the quality of medical services are systematized, the structure of national interests aimed at ensuring a stable life of the nation through the implementation of the respective levels of public interests has been developed, the feasibility of the introduction of a new theory of health, I, which articulates the idea of its preservation and strengthening through the implementation of a holistic system that combines the basic components of the harmony of human life.

The health of the nation is analyzed as a security policy of the state, which involves the use of appropriate conceptual and technological means that ensure the formation of a model of quality of life and the formation of a system of social guarantees of the state to ensure proper living conditions, obtain quality medical services, create a favorable environment, reduce indicators of crime, institutionalization of public morality, strengthening the role of the state in the processes of regulation of social relations.

Public health has been investigated as an important socio-economic, socio-biological instrument for strengthening the security potential of the state and an indicator

of the identification of the respective standard of living of citizens, which determines the security of their life and the potential of security of the security parameters of the state.

The strategic tasks of health care of Ukraine as a structural component of ensuring the national security of the state, which should serve the optimal solution of urgent problems of the medical sphere, define the tools for implementation of the strategic tasks of health care of Ukraine, analyze the regulatory and legal instruments of health care as a structural component national security of Ukraine.

Key words: health, health, national security, state security policy, national interests, public health, demographic security, health policy innovation, medical and demographic community, medical services, life quality models , minimax structure of the security interests of the nation.

ANNOTATION

Klitsa A.I. Les soins de santé en tant que composante structurelle de la sécurité nationale de l'État. Manuscrit

Mémoire pour l'obtention d'un diplôme scientifique de docteur en sciences en administration publique, spécialité 25.00.02, Mécanismes de l'administration publique. - Institut de formation du service public de l'emploi Ukainy. - Kiev, 2019.

Dans la thèse, les principes théoriques et méthodiques de formation et de mise en œuvre de la politique de l'État dans le domaine de la protection de la santé en tant que composante structurelle de la sécurité nationale de l'État dans les conditions modernes du développement social sont développés un certain nombre de facteurs objectifs et subjectifs caractérisaient la stabilité de la sécurité nationale dans le domaine de la santé, qui prévoit développement envisagé, intégré et systématique d'un système novateur de sécurité nationale visant à "égaliser" les indicateurs de la qualité de la vie de la nation.

Le rôle de l'état fragmenté établi dans le processus de soins de santé, qui fournit la politique de l'Etat et l'organisation inerte déclarative envers eux « formel » sa relation à la santé; système d'État pour lequel la santé publique ne sont pas sa priorité stratégique, devient la conception politique nihiliste. Les objectifs stratégiques de la Santé de l'Ukraine en tant que composante structurelle de la sécurité nationale, qui devrait servir de solution préférée des problèmes urgents de la sphère médicale, trousse à outils mis au point la mise en œuvre des objectifs stratégiques de la Santé de l'Ukraine, ont analysé les instruments juridiques fournissant des soins de santé en tant que composante structurelle la sécurité nationale de l'Ukraine. L'Ukraine a étudié les politiques publiques dans le domaine de la santé publique comme un outil d'optimisation pour protéger la sécurité nationale sur cette base systématisé les problèmes fondamentaux de la politique de l'Etat de l'Ukraine dans le domaine de la santé publique. l'Etat mesure l'optimisation du logiciel pour assurer la santé de la nation comme un outil pour renforcer la capacité de la sécurité nationale de l'Ukraine.

Mots clés: santé, soins de santé, la sécurité nationale, la politique de sécurité, les intérêts nationaux, la santé publique, la politique d'innovation dans les soins de santé, les services de santé communautaires médicaux et démographiques, la qualité du modèle de vie , la structure mentionnée ci-dessus des intérêts de sécurité de la nation.

Підписано до друку 23.05.2019.
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 1,41.
Наклад 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004.

Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536-14-85